Leikillisyyden pedagogiikka esi- ja alkuopetuksessa

Helsingin yliopisto
Kasvatustieteiden kandiohjelma
Varhaiskasvatuksen opintosuunta
Kandidaatintutkielma 6 op
Kasvatustiede
10/2026
Satu Maaranen

Ohjaaja: Silja Lamminmäki-Vartia

HELSINGIN YLIOPISTO

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Kasvatustieteellinen tiedekunta, Kasvatustieteiden kandiohjelma		
Tekijä - Författare - Author Satu Maaranen		
Työn nimi - Arbetets titel Leikillisyyden pedagogiikka esi- ja alkuopetuksessa		
Title Playful pedagogy in pre-primary education and early primary education		
Oppiaine - Läroämne - Subject Kasvatustiede		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Kandidaatintutkielma / Silja Lamminmäki-Vartia	Aika - Datum - Month and year 10/2026	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 27 s + 3 liites.

Tiivistelmä - Referat - Abstract

Tavoitteet. Tutkielman tavoitteena oli tarkastella, miten leikkiä ja leikin ja oppimisen välistä suhdetta kuvataan opetussuunnitelmissa sekä selvittää, miten nämä asiakirjat ohjaavat opettajia hyödyntämään leikillistä oppimista ja opettamista. Tutkielmassa pohditaan mahdollisuuksia yhtenäistää esiopetuksen ja koulun toimintakulttuuria leikillisen oppimisen ja opettamisen avulla. Näin olisi mahdollista luoda selkeä jatkumo lapselle hänen siirtyessään esiopetuksesta kouluun. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että leikkiperustainen oppiminen tukee lapsen oppimista, mutta leikin käyttö lasten uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta on usein jäänyt huomioimatta.

Menetelmät. Tutkielma toteutettiin laadullisena dokumenttianalyysina. Aineisto koostui Opetushallituksen laatimista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2022), Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2014) ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2014). Osia näistä dokumenteista tutkittiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla.

Tulokset ja johtopäätökset. Opetussuunnitelmissa kuvataan leikin ja oppimisen välistä yhteyttä lapsen oppimisen kannalta merkityksellisenä. Esiopetuksessa leikki näyttäytyy keskeisenä osana toimintaa ja opetuksen lähtökohtana, kun taas perusopetuksessa se kuvataan pääasiassa yhtenä työtapana muiden joukossa. Opetussuunnitelmat ohjaavat opettajaa hyödyntämään leikkiä ja leikillisyyttä osana opetusta monin eri tavoin. Opettaja mahdollistaa leikin, tukee sitä ja käyttää leikillisiä työtapoja monipuolisesti. Sensitiivisen vuorovaikutuksen avulla opettajalla on mahdollisuus luoda turvallinen oppimisympäristö, jossa leikillinen oppiminen mahdollistuu. Oppimisen prosessimaisuus ja leikin merkityksen ymmärtäminen oppimisen kannalta tuo leikin luontevaksi osaksi opetustoimintaa. Tutkimus lisäsi ymmärrystä leikillisyyden pedagogiikasta opetuksessa ja sen mahdollisuuksista lapsen sujuvan kouluun siirtymän tukemiseksi.

Avainsanat - Nyckelord Leikki, oppiminen, leikillinen oppiminen, leikillinen opettaminen, esiopetus, alkuopetus	
Keywords Play, learning, playful learning, playful teaching, pre-primary education, early primary education	
Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited Helsingin yliopiston kirjasto – Helda / E-thesis (opinnäytteet)	
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information	

Sisällys

1 JOHDANTO 4

2 TEOREETTINEN TAUSTA 6

2.1 Oppiminen, leikki ja leikillisyys 6

2.2 Leikki esi- ja alkuopetuksessa 8

2.3 Leikillinen oppiminen 9

2.4 Leikillinen opettaminen 10

3 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET 13

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS 14

4.1 Tutkimusmenetelmä 14

4.2 Tutkimusaineisto 14

4.3 Analyysi 15

5 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTAA 19

5.1. Leikin ja oppimisen välinen yhteys opetussuunnitelmissa 19

5.2 Leikin ja leikillisyyden hyödyntäminen osana opetusta 20

5.3 Yhteenveto 22

6 LUOTETTAVUUS 24

7 POHDINTAA 25

TEKOÄLYSELVITYS 28

LÄHTEET 29

LIITTEET 32

LIITE 1: Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (VASU2022). 32

LIITE 2: Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (EOPS2014). 33

LIITE 3: Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (POPS2014). 34

TAULUKOT

Taulukko 1. Tutkimusaineisto. 15
Taulukko 2. Avainsanat ja niiden esiintyminen aineistossa. 16
Taulukko 3. Alkuperäisilmausten pelkistäminen. 17
Taulukko 4. Esimerkki analyysin etenemisestä. 18
Taulukko 5. Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (VASU2022). 32
Taulukko 6. Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (EOPS2014). 33
Taulukko 7. Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (POPS2014). 34

KUVIOT

Kuvio 1. Sisällönanalyysin eteneminen Tuomea ja Sarajärveä (2018, s.123) mukaillen. 16
Kuvio 2. Leikillisyyden pedagogiikka. 22
Kuvio 3. Leikki ja opetus. 23

1 Johdanto

Leikki on jo vuosia mainittu yhtenä keinona luoda jatkumoa lapsen siirtyessä esiopetuksesta alkuopetukseen (esim. Rantavuori, 2019; *Lapsibarometri 2025*). Yhteistyö esi- ja alkuopettajien välillä voi kuitenkin olla haastavaa erilaisten kulttuuristen ajattelutapojen ja pedagogisten käytäntöjen takia (ks. Rantavuori, 2019). Lapsen näkökulmasta muutokset esiopetuksen ja koulun välisissä toimintatavoissa ja oppimisympäristöissä voivat olla todella merkittäviä.

Varhaiskasvatuksessa leikki nähdään lapselle luontaisena toimintatapana (Opetushallitus, 2022). Leikkiin panostetaan ja uusia asioita harjoitellaan usein leikkien. Kokemukseni mukaan esiopetuksessa leikkiin suhtautuminen saattaa vaihdella sen perusteella, miten vahvasti opettaja painottaa kouluun valmistautumista oppituntimaisella toiminnalla. Leikille on kuitenkin edelleen aikaa. Kuten Ranta (2025, s. 122) huomauttaa, leikki ja leikillisyys ovat merkityksellinen osa esiopetuksessa toteutettavaa pedagogiikkaa. Alkuopetuksessa puolestaan korostuu oman kokemukseni mukaan vahva opettajajohtoisuus ja toiminta jakaantuu usein selkeisiin oppiaineisiin, jolloin leikille jää oppitunneilla harvoin tilaa. Hyvönen (2011, s. 51) toteaa, että suhtautuminen leikkiin voi olla alkuopetuksessa hyvinkin vähättelevää. Keskinen ja Saresvuo (2020) sekä Pramling Samuelsson ja Björklund (2022) huomauttavat, että leikissä oppimisen mahdollisuuksia ei välttämättä tunnisteta opetuksessa.

Opetussuunnitelmissa korostetaan siirtymän merkitystä lapsen myöhemmälle koulupolulle sekä esi- ja alkuopetuksen keskinäistä yhteistyötä (Estola ym., 2020, s. 19). Opetussuunnitelmilla on siis merkittävä rooli esiopetuksen ja alkuopetuksen siirtymien kehittämisessä (Rantavuori, 2019, s. 68). Tässä tutkielmassa tarkastellaan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2022), Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita (2014) ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita (2014) leikin ja leikillisyyden sekä leikillisen oppimisen ja opettamisen näkökulmista. Tutkielman painotus on esi- ja alkuopetuksen toiminnassa, mutta Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden huomioiminen on myös perusteltua esiopetuksen pedagogisten lähtökohtien ollessa lähempänä varhaiskasvatusta.

Leikin merkityksen huomioiminen oppimisessa ja osana opetusta voisi luoda lapselle selkeämmän jatkumon hänen siirtyessään esiopetuksesta kouluun. Opetussuunnitelmien yhteneväisten pedagogisten linjausten tunnistaminen voisi siis tukea onnistunutta siirtymää. Tutkielmassa selvitetään, miten tarkasteltavat opetussuunnitelmat ohjaavat varhaiskasvatuksen opettajia ja luokanopettajia hyödyntämään leikillistä oppimista ja opettamista toiminnassaan.

2 Teoreettinen tausta

Tässä luvussa avataan tutkielman kannalta keskeiset käsitteet *oppiminen*, *leikki* ja *leikillisyys* sekä tarkastellaan leikin roolia esi- ja alkuopetuksessa. Lisäksi pohditaan leikin ja oppimisen välistä suhdetta määritellen teoreettista viitekehystä leikillisestä oppimisesta ja opettamisesta.

2.1 Oppiminen, leikki ja leikillisyys

Oppimista on perinteisesti tarkasteltu opettajan suunnittelemana ja organisoimana toimintana, jonka tavoitteena on tiedon jakaminen (Pramling Samuelsson & Björklund, 2022, s. 309). Oppilaiden tehtävänä on ollut vastaanottaa opettajan jakamaa tietoa. Tätä oppimisen mallia on kritisoitu oppilaiden passiivisesta roolista. Jo kasvatusfilosofi John Dewey (1859–1952) arvosteli koulua siitä, että ilman ymmärrystä opetettavista yksilöistä, opetusmateriaalit ja opetus tukevat oppimista vain sattumanvaraisesti (Dewey, 2023, s. 71). Esimerkiksi kun luokkatilat on suunniteltu kuuntelemista varten ilman mahdollisuutta toiminnallisuuteen, ei opetus ole Deweyn mukaan kosketuksessa lasten todellisuuden kanssa (Kauppila, 2007, s. 74).

Myös Vygotsky (1978) painottaa oppimisen olevan syvästi sidoksissa lapsen elämään, ei jotain mikä voi olla siitä irrallista. Vygotsky (1978, s. 90) korostaa tiedon sosiaalista luonnetta ja oppimista vuorovaikutuksessa: oppiminen on yhteisöllistä tiedon jakamista. Tässä tutkielmassa oppiminen kuvataankin juuri sosiaalisena prosessina, jossa aktiivisesti toimiva lapsi oppii vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Oppiminen kehittyy tekemisen, tietämisen ja lopuksi ymmärtämisen kautta ja oppimisen keskiössä ovat kognitiiviset taidot, jotka koostuvat päättelystä, muistista, ongelmanratkaisusta ja ajattelusta (Keskinen & Saresvuo, 2020, s. 78). Leikki nähdään keskeisenä osana oppimista, sillä se mahdollistaa lapsen toimijuuden ja sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toimimisen. Leikki ja leikillisyys opetuksessa sitoo oppimisen osaksi lapsen elämää.

Leikki on lapselle luontainen tapa toimia. Ilmiönä se on monitahoinen ja laaja ja sen määrittelyä voidaan lähestyä useasta eri näkökulmasta (ks. Kangas, 2014,

s. 74). Tässä tutkielmassa leikki nähdään kokonaisvaltaisena sosiaalisena toimintana, jossa mukana ovat keho, tunteet ja ajattelu. Leikin kautta lapsi on vuorovaikutuksessa sosiaalisen ympäristönsä kanssa ja sisäistää kulttuuriset normit, arvot ja yhteisönsä käytänteet (Säljö, 2001, s. 64; Vygotsky, 1978). Vartiainen, Sormunen ja Kangas (2024, s. 1) toteavat, että leikissä lapset ovat aktiivisia toimijoita maailmassa, joka on vapaa todellisuuden rajoitteista ja jossa on tilaa spontaaneille ideoille. Kangas ja Sintonen (2020, s. 2) puolestaan painottavat, että leikki on lapselle motivoivaa ja innostusta tuottavaa. Se tarjoaa elämyksiä, laajentaa lapsen maailmankuvaa ja edistää lapsen hyvää elämää (Estola ym., 2020, s. 25, 28). Leikillä ei ole lapselle päämäärää ja se ei tarvitse tavoitteita, vaan leikki nähdään itsessään lapselle tärkeänä ja merkityksellisenä (Ailio ym., 2020, s. 16; Vartiainen ym., 2024, s. 1).

Vaikka leikin ja oppimisen välistä yhteyttä tarkastelevat tutkimukset osoittavat, että leikki tukee lapsen oppimista, tutkimukset leikin merkityksestä opetuksessa ovat melko harvassa (King, 1986; Hyvönen, 2011, s. 51; Pramling Samuelsson & Björklund, 2022, s. 309). Usein leikin käytön merkitys lasten uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta on jäänyt huomioimatta (ks. Keskinen & Saresvuo, 2020, s. 82). Kankaan (2014, s. 73) mukaan Suomessa leikillisyyttä on tutkittu oppimisen ja oppimisympäristöjen kehittämisen näkökulmasta vuodesta 2003 alkaen.

Leikki ja leikillisyys liittyvät yhteen, mutta pedagogisessa mielessä ne myös eroavat toisistaan (Kangas, 2014, s. 74; Siklander & Kangas, 2026, s. 258). Leikki viittaa toimintaan tai käyttäytymiseen, leikillisyys puolestaan usein toiminnan laatuun sekä ajatteluun ja asenteeseen (Siklander & Kangas, 2026, s. 258; Vartiainen ym., 2024, s. 1). Vartiainen ym. (2024, s. 2) toteavat kuitenkin, että leikillisyyttä voidaan tarkastella myös ihmisten välisenä vuorovaikutuksena, johon liittyvät kieli, eleet, materiaalit ja toiminta. Laajemmin ilmaistuna leikillisyys nähdään siis toimintana ja vuorovaikutuksena, joka tuottaa leikkijöille iloa ja on elämyksellistä ja luovaa (Kangas ym., 2021, s. 145). Tässä tutkielmassa leikki nähdään lapsen toimintana, leikillisyys puolestaan ilmenee lapsen ja opettajan välisessä vuorovaikutuksessa sekä opettajan tavassa toimia ja tuoda leikkiä osaksi opetusta.

2.2 Leikki esi- ja alkuopetuksessa

Esiopetus on päiväkodeissa tai koulussa tarjottavaa opetusta, jota lapset saavat pääosin oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Alkuopetus puolestaan kattaa oppivelvollisuuden kaksi ensimmäistä vuotta. Toiminta esiopetuksessa pohjautuu Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2022) ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2014), alkuopetuksessa toimintaa ohjaa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014). Tässä tutkielmassa opetussuunnitelmia tarkastellaan leikillisen oppimisen näkökulmasta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet huomioidaan osana tutkielmaa, koska esiopetuksen pedagoginen toiminta on lähempänä varhaiskasvatuksessa kuin alkuopetuksessa toteutettavaa pedagogiikkaa.

Varhaiskasvatuksessa leikki on olennainen osa kaikkea toimintaa. Esi- ja perusopetuksessa leikki ja oppiminen puolestaan erotetaan usein sekä ajassa että tilassa (Keskinen & Saresvuo, 2020, s. 79). Esiopetuksessa leikkiä pidetään merkityksellisenä, joskin toimintatuokiot nähdään usein opettajajohtoisina opetus- ja ohjaustilanteina (mts. 79). Leikille on kuitenkin edelleen aikaa ja sitä tuetaan usein pedagogisin keinoin. Esiopetuksesta kouluun siirryttäessä leikin asema muuttuu.

Keskinen ja Saresvuo (2020, s. 77) sekä Hyvönen (2011, s. 63) toteavat, että koulussa leikin merkitys vähenee, eikä leikin arvoa oppimisen välineenä ymmärretä samalla tavalla kuin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen puolella. Alkuopetuksessa korostuu vahva opettajajohtoisuus (Hyvönen, 2011, s. 51). Oman kokemukseni mukaan toiminta jakaantuu selkeisiin oppiaineisiin ja lapselta vaaditaan sopeutumista opettajan opetustapaan. Hyvönen (mts. 59) huomauttaa, että leikkiä ei nähdä oppimisen tapana, vaan sen arvo on opetuksen näkökulmasta sosiaalisissa suhteissa sekä tunnetaitojen ja fyysisten taitojen kehityksen tukemisessa. Leikki opetuksessa on usein vain mekaanista toimintaa (mts. 51). Opettajalla voi olla vahva tarve pitäytyä tarkasti oppiaineen sisällössä ja kontrolloida keskustelun aiheita lasten kanssa (Pakarinen, 2013, s. 105). Tällöin lasten ajatuksille ja näkökulmille ei jää tilaa. Leikkiin on mahdollisuus välitunneilla tai muissa ohjauksesta vapaissa hetkissä.

2.3 Leikillinen oppiminen

Leikillinen oppiminen on pedagoginen toimintamalli, joka pohjautuu lapsilähtöisyyteen, lasten osallisuuteen ja tavoitteelliseen toimintaan. Toteutuakseen leikillinen oppiminen vaatii lasten ideoiden ja ajatusten huomioimista osana opetustoimintaa. Leikilliseen oppimiseen liittyy prosessimainen opetustapa, jossa dynaamisten ohjausmenetelmien avulla leikki ja oppiminen integroituvat mahdollistaen lasten osallisuuden suunnitteluun, toteutukseen ja leikinomaiseen harjoitteluun (Hyvönen, 2011, s. 64, 62; Kangas, 2014, s. 79; Vartiainen ym., 2024, s. 2). Keskeistä leikillisessä toiminnassa on tekemisen ilo ja oppimisesta nauttiminen (Kangas, 2014, s. 83; Siklander & Kangas, 2026, s. 261).

Leikillinen oppiminen on tavoitteellista toimintaa. Opettajan asettamien tavoitteiden lisäksi myös lapsi osallistuu oppimiseen liittyvien tavoitteiden asettamiseen. Kuten Morgan ja Kennewell (2006, s. 308) huomauttavat, prosessimainen oppiminen on luonteeltaan sosiaalista ja siihen osallistuvat neuvottelevat muun muassa yhteisistä säännöistä ja tavoitteista. Kangas (2014, s. 76, 86) korostaa kuitenkin, että oppimisen tavoitteena ei ole löytää yhtä oikeaa ratkaisua, vaan leikillinen tila on itsessään palkitseva. Tavoitteet voivat myös muuttua toiminnan aikana ja lapsi voi vapaasti havainnoida ja tutkia ympäristöään ilman painetta tietyn taidon saavuttamiseen tai tietyn tietomäärän omaksumiseen määrätyssä ajassa (Morgan & Kennewell, 2006, s. 308). Näin ollen toiminta on lapselle vähäriskistä.

Leikillisessä oppimisessa prosessi on lopputulosta tärkeämpi (Morgan & Kennewell, 2006, s. 308). Vartiainen ym. (2024, s. 7) huomauttavat, että leikillisyyden kautta mikä tahansa tilanne voi muuttua oppimisen tilanteeksi, jossa lapset tuottavat ja muuntavat uutta tietoa itselleen merkitykselliseksi kulttuuriseksi resurssiksi omassa leikissään. On huomioitavaa, että leikillisessä oppimisessa opettaja voi Morgan ja Kennewellin (2006, s. 308) mukaan tarjota idean ja rohkaista lasta leikinomaiseen toimintaan, mutta itse toiminnan tulee olla vapaaehtoista.

Leikillisyyttä tukevassa oppimisympäristössä leikillisyyden elementtejä tulisi sisällyttää säännöllisesti niin opetustoimintaan kuin päivittäisiin rutiineihinkin leikin ollessa saumattomasti integroituna opetussuunnitelmaan (Hyvönen, 2011, s. 59; Vartiainen ym., 2024, s. 7). Lisäksi Vartiainen ym. (2024, s. 7) painottavat, että

on tärkeää tunnistaa vapaan leikin merkitys erottamattomana osana leikillistä oppimista. Oppimisympäristön tulisi tarjota lapsille mahdollisuus lapsilähtöiseen, mielikuvitusrikkaaseen ja luovaan toimintaan.

Koska leikillisessä oppimisessa leikin ulkoiset tavoitteet asettavat rajoja toiminnalle Cecchin (2013, viitattu lähteessä Vartiainen ym., 2024, s. 7) kritisoi sitä huomauttamalla, että leikillisessä oppimisessa leikki institutionalisoituu ja siten leikin itseisarvo vähenee opetuksessa vain taitojen ja tiedon saavuttamisen välineeksi. Vartiainen ym. (2024, s. 7) kuitenkin huomauttavat, että leikillinen oppiminen voi toimia väylänä, joka mahdollistaa sen, että lapset omaksuvat ohjatummasta leikillisestä toiminnasta saatuja käsitteitä ja tietoa osaksi omaa leikkiään. Leikkiä voi olla ja se voi kehittyä oppimisympäristössä samalla, kun leikin vapaus, mielikuvituksellisuus ja sen sisäinen motivaatio lapselle säilyvät (mts. 7).

2.4 Leikillinen opettaminen

Leikillinen oppiminen on prosessi, jossa lapsi on aktiivinen, leikkiessään oppiva toimija. Leikillisessä opettamisessa puolestaan painottuvat opettajan asenne ja tapa toimia. Opettajan tulee leikillisessä opettamisessa ymmärtää leikin merkitys osana lapsen oppimista. Opettaja nostaa lapset keskiöön ja luottaa lasten taitoihin, luoden lapsille virikkeellisen ja turvallisen oppimisympäristön, jossa on mahdollisuus toteuttaa omia ideoita leikissä ja osana opetusta (ks. Siklander & Kangas, 2026, s. 259, 260, 267). Opettajalta vaaditaan empatiaa lasta kohtaan, tilanneherkkyyttä sekä kykyä heittäytyä mukaan leikkiin (Pakarinen ym., 2013, s. 96). Opettajan tulee olla avoin ja utelias ja hän uskaltaa myös epäonnistua, tarjoten näin mallin lapsen leikillisyydelle (Siklander & Kangas, 2026, s. 259, 261).

Hyvösen (2011, s. 55) mukaan yleisimmin opettajan rooli leikissä on leikin johtajana, leikin sallijana tai leikin mahdollistajana. Leikin johtajana opettaja ohjaa toimintaa, jolloin lasten tehtävänä on seurata ohjeita. Opettajajohtoisen leikin tavoitteena voi olla nostaa ja piristää ilmapiiriä, rentouttaa tunnelmaa tai motivoida lapsia opetussuunnitelmaan pohjautuvien tehtävien tekemiseen (mts. 56). Opettajan toiminnan keskiössä ovat opetussuunnitelman tavoitteet ja leikkiä pidetään sopivana vain, jos leikin tavoitteet ovat suoraan yhteydessä opetussuunnitelmaan (mts. 56). Leikin sallijana opettaja tarkkailee lasten toimintaa varmistaen heidän

turvallisuutensa (mts. 58). Leikille ei aseteta opetuksellisia tavoitteita, vaan leikin merkitys on leikissä ja yhdessäolossa itsessään (mts. 58).

Leikin mahdollistajana opettajalla on puolestaan aktiivinen rooli koko leikin ajan. Tällöin opettaja ohjaa ja havainnoi leikkiä suunnitelmallisesti ja osallistuu siihen itse (Ailio ym., 2020, s. 20; Hyvönen, 2011, s. 59). Rikastuttamalla lasten leikkiä kulttuurisilla välineillä ja tuomalla siihen uusia sisältöjä, opettaja huomioi lasten omat kokemukset sekä laajentaa oppimisen tavoitteita kapeita kognitiivisia saavutuksia pidemmälle (Ailio ym., 2020, s. 20; Pramling Samuelsson & Björklund, 2022, s. 311). Pramling Samuelssonin ja Björklundin (2022, s. 311) mukaan esimerkiksi järjestämällä teemaan pohjautuvaa roolileikkiä osana opetusprosessia, lapset osallistuvat ja kiinnostuvat eri tiedonaloista. Leikillisyyden elementtejä opetuksessa ovat myös esimerkiksi narratiivisuus, yhdessä luominen, kehollisuus sekä oivaltaminen (Vartiainen ym., 2024, s. 3).

Pramling Samuelssonin ja Björklundin (2022, s. 320) painottavat, että tulevaisuudessa leikillinen opetus voidaan nähdä osana kaikkea toimintaa. Opettajan keskeiseksi tehtäväksi muodostuu sensitiivisen vuorovaikutussuhteen luominen lapsiin. Tämän vuorovaikutussuhteen pohjalta yhteistyössä toimiminen ja osallisuus eli yhdessä oppiminen lasten mielenkiinnonkohteiden ja lapsille ominaisten toimintatapojen pohjalta mahdollistuu.

Vaikka leikkiperustainen oppiminen nähdään laajalti lapsen oppimista tukevana, osallisuuteen pohjautuvaa prosessinomaista leikkiä hyödynnetään harvoin opetuksessa (Hyvönen, 2011, s. 62). Opettajat suhtautuvat epäluuloisesti leikin tehokkuuteen osana oppimista (Pramling Samuelsson & Björklund, 2022, s. 311). Leikin päämäärättömyys, spontaanius ja ennalta-arvaamattomuus erottavat sen perinteisestä opettamisen käsityksestä. Usein opettajat pitävätkin leikkiä ja oppimista vastakkaisina ilmiöinä, joita on vaikea yhdistää joko ajatuksen tai käytännön tasolla (Hyvönen, 2011, s. 51). Hyvönen (mts. 56–57) pohtii, että opettajat saattavat kokea opetussuunnitelman tavoitteineen pakottavan heidät opettajajohtoiseen toimintaan ja leikin positiivisten vaikutusten arvostaminen on tällöin mahdotonta.

Pramling Samuelsson ja Björklundin (2022, s. 311) mukaan opettajan rooli leikillisessä oppimisessa on melko epämääräinen. Leikillisestä oppimisesta ei ole tarpeeksi tietoa, eikä opettajilla ole tarvittavaa osaamista leikilliseen opettamiseen (Hyvönen, 2011, s. 62). Opettajan tulee tasapainoilla sen välillä, miten hän huomioi opetussuunnitelman tavoitteet, ehdottaa lasten leikkiin uusia näkökulmia, materiaaleja ja sisältöjä sekä samaan aikaan arvostaa leikin vapautta ja osaa oikealla hetkellä joko osallistua leikkiin täysin tai vetäytyä pois leikistä (Vartiainen ym., 2024, s. 7).

3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkielman tavoitteena on tarkastella, miten leikkiä ja leikin ja oppimisen välistä suhdetta kuvataan Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022), Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014) ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014). Tutkielmassa selvitetään, miten nämä opetussuunnitelmat ohjaavat varhaiskasvatuksen opettajia ja luokanopettajia hyödyntämään leikillistä oppimista ja opettamista toiminnassaan. Esiopetus sijoittuu osaksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välistä jatkumoa, minkä vuoksi myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tarkastelu tutkielmassa on perusteltua.

1. Miten opetussuunnitelmissa kuvataan leikin ja oppimisen välistä yhteyttä?

2. Millä tavoin opetussuunnitelmat ohjaavat opettajaa hyödyntämään leikkiä ja leikillisyyttä osana esi- ja alkuopetusta?

4 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa esitellään tutkielmassa käytetty tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto. Lisäksi kuvataan analyysimenetelmää ja tarkastellaan tutkimusaineiston analyysin etenemistä.

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tämä tutkielma on menetelmältään laadullinen dokumenttianalyysi. Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 122) mukaan laadullinen analyysi perustuu loogiseen päättelyyn ja tulkintaan, jonka pohjalta luodaan selkeyttä aineistoon. Puusa ja Juuti (2020, s. 76, 77) painottavat, että laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärryksen syventäminen, ilmiön tulkitseminen ja teoreettisesti mielekkään tulkinnan tekeminen kohteena olevasta ilmiöstä. Näin ollen laadullinen tutkimus mahdollistaa luontevan lähestymistavan dokumenttien tarkasteluun.

Dokumenttianalyysissa kirjallisessa muodossa esitettyä materiaalia tarkastellaan ja arvioidaan systemaattisesti (Bowen, 2009, s. 27; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117). Lähes mikä tahansa kirjalliseen muotoon saatettu materiaali voi olla dokumentti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117). Bowen (2009, s. 31) toteaa, että dokumenttianalyysin vahvuuksiin kuuluu aineiston muuttumattomuus ja täsmällisyys. Tutkimusprosessi ei vaikuta dokumentteihin, minkä vuoksi ne soveltuvat toistuviin arviointeihin (mts. 31). On kuitenkin huomioitava, että dokumenttiaineistoa ei ole alun perin laadittu tutkimuskäyttöä varten. Haasteena analyysissä voi tällöin olla olennaisen tiedon puuttuminen ja yksityiskohtien riittämättömyys (mts. 31).

4.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto koostuu Opetushallituksen laatimista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (Opetushallitus, 2022, jatkossa Vasu), Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista (Opetushallitus, 2014a, jatkossa Eops) ja Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteista (Opetushallitus, 2014b, jatkossa Pops). Opetussuunnitelmista tarkasteltiin lukuja, jotka sisältävät tutkielman kannalta olennaista tietoa leikin ja oppimisen välisestä yhteydestä. Popsin (2014) tutkiminen rajattiin yleiseen pedagogiikan kuvaukseen ja alkuopetuksen vuosiluokkiin

1–2 (s. 1–272), koska tutkielmassa painottuu esi- ja alkuopetuksen toiminnan tarkastelu. Tutkielman aineisto on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Tutkimusaineisto.

Dokumentti	**Luku**		**Sivut**
VASU2022	2	Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	7–17
	3	Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri	18–24
	4	Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen	25–37
EOPS2014	2	Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	4–11
	3	Esiopetuksen toimintakulttuuri	12–17
	4	Esiopetuksen toteuttamisen periaatteet	18–29
POPS2014	2	Perusopetus yleissivistyksen perustana	6–9
	3	Perusopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet	10–16
	4	Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri	17–25
	5	Oppimista ja hyvinvointia edistävä koulutyön järjestäminen	26–49
	14	Vuosiluokat 1–2	98–272

Tutkimusaineiston dokumentit ovat julkisesti saatavilla ja löytyvät Opetushallituksen ylläpitämästä *ePerusteet*-palvelusta. Tutkimuksessa analysoitiin tutkimuksen tekohetkellä käytössä olevia suunnitelmia.

4.3 Analyysi

Dokumentteja tutkittiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysissä tekstistä etsitään merkityksiä ja pyritään kuvaamaan sisältöä sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 117). Kuviossa 1 havainnollistetaan sisällönanalyysin etenemistä. Analyysi aloitettiin dokumenttien lukemisella. Samalla dokumenteista rajattiin tutkielman kannalta olennaiset kappaleet tarkemman tarkastelun kohteeksi. Valitut kappaleet luettiin huolellisesti, samalla kirjaten alustavia havaintoja tekstistä (ks. Puusa, 2020, s. 151; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 114).

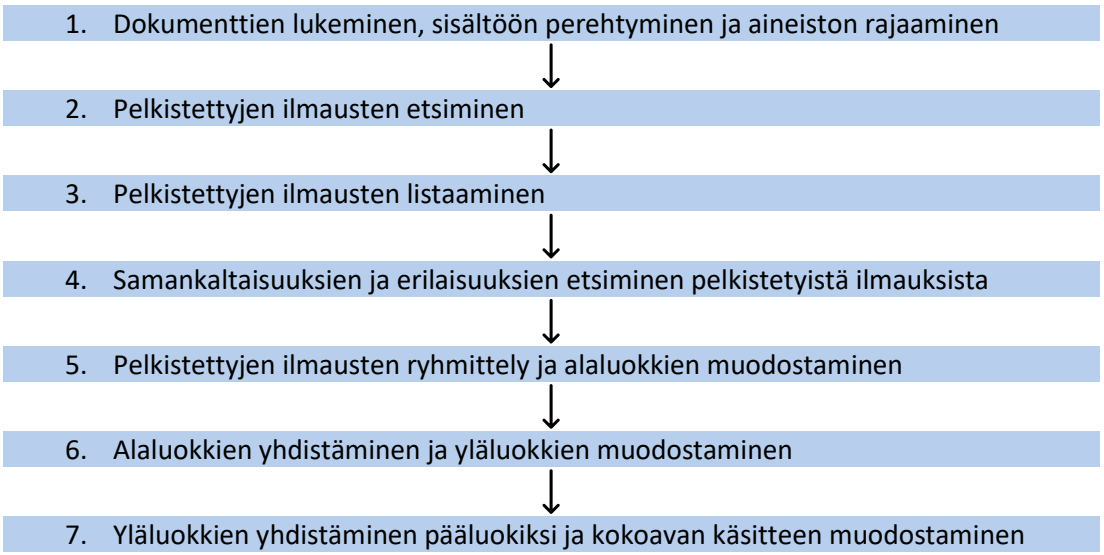

Kuvio 1. Sisällönanalyysin eteneminen Tuomea ja Sarajärveä (2018, s.123) mukaillen.

Seuraavassa vaiheessa aineistosta etsittiin pelkistettyjä ilmauksia avainsanan *leikki* avulla (ks. kuvio 1). Aineisto liitettiin tutkielman teoreettisiin käsitteisiin tarkastelemalla leikilliseen oppimiseen tiiviisti liittyviä käsitteitä *leikillisyys*, *osallisuus*, *lapsilähtöisyys* ja *toimijuus* (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 133). Avainsanojen käyttö pelkistettyjen ilmausten etsimisessä on esitetty taulukossa 2. Hakusana katkaistiin tarvittaessa niin, että sanan kaikki taivutusmuodot tulivat huomioiduksi. *Osallisuus*-käsitteen kohdalla tarkasteltiin vain lasten osallisuutta, jättäen huoltajien ja yhteistyötahojen osallisuus huomiotta. Avainsanat ja niiden esiintymiskerrat on listattu taulukossa 2. Avainsanojen esiintymiskertojen laskemiseen käytettiin apuna PDF-tiedoston hakutoimintoa.

Taulukko 2. Avainsanat ja niiden esiintyminen aineistossa.

Avainsana	**Sanan hakumuoto**	**Varhaiskasvatus**		**Esiopetus**		**Alkuopetus**	
Leikki	*leikki + leiki*	90	96	45	48	49	69
Leikinomaisuus	*leikino*	5		2		14	
Leikillisyys	*leikil*	1		1		6	
Lapsilähtöisyys	*lapsilä*	3	21	1	29	0	66
Osallisuus	*osallisuu*	14		17		55	
Toimijuus	*toimij*	4		1		11	

Vaikka kyseessä on laadullinen tutkimus, oli kvantifioinnin käyttö tarkoituksenmukaista ja perusteltua tukemaan sisällönanalyysia sekä aineiston järjestämistä (ks. Puusa, 2020, s. 145; Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 105, 119). Avainsanojen esiintymisen lukumäärät auttoivat hahmottamaan tutkimuskysymyksiin liittyvien käsitteiden käyttöä dokumenteissa. Painotus oli kuitenkin avainsanojen määrän sijaan niiden käytössä.

Taulukossa 3 on havainnollistettu alkuperäisilmausten pelkistämistä. Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen teoreettinen viitekehys ohjasivat pelkistettyjen ilmausten määrittelyä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 133). Samalla pelkistetyistä ilmauksista karsittiin epäolennainen pois, jotta painotus pysyisi juuri leikin ja oppimisen välisessä suhteessa.

Taulukko 3. Alkuperäisilmausten pelkistäminen.

Alkuperäisilmaus	**Pelkistetty ilmaus**
”Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia.” (VASU2022, s. 27)	Leikki edistää oppimista
”Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta.” (EOPS2014, s. 7)	Leikki tärkeää uuden opettelussa
”Työtavoissa korostuvat havainnollisuus ja toiminnallisuus, leikki ja pelillisyys sekä mielikuvitus ja tarinallisuus.” (POPS2014, s. 98)	Leikki työtapana

Pelkistetyt ilmaukset listattiin taulukoihin. Jokaiselle analysoitavalle dokumentille luotiin oma taulukko tulosten vertailun mahdollistamiseksi. Taulukoissa 9–11 (liitteet 2–4) on kuvattu analyysin eteneminen kokonaisuudessaan. Pelkistämisvaiheessa huomioitiin, että yhdestä lausumasta voi löytyä useampiakin pelkistettyjä ilmauksia (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 124). Esimerkiksi alkuperäisilmaisusta ”Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle” (EOPS2014, s. 12) löytyi kaksi pelkistettyä ilmausta, *leikkiin kannustetaan* sekä *leikin merkitys oppimiselle tunnustetaan*.

Pelkistettyjen ilmausten listaamisen jälkeen seurasi aineiston ryhmittely. Ryhmittelyssä aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 124). Tavoitteena oli luoda yhtenäinen ja selkeä kokonaisuus, jonka avulla pystytään tekemään johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä (Puusa, 2020, s. 149). Ryhmittelyn pohjalta aloitettiin alaluokkien muodostaminen. Esimerkiksi ”Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta.” pelkistettiin muotoon *Leikki tärkeää uuden opettelussa* ja sijoitettiin alaluokkaan *Leikkien oppiminen* (ks. taulukko 4). Alaluokkia muodostettaessa huomattiin jonkin asteista limittyneisyyttä tai päällekkäisyyttä niiden suhteen. Osa käsitteistä on hyvin lähellä toisiaan. Tässä luokittelussa pitäydyttiin, koska analyysin pyrkimyksenä oli erotella leikilliseen oppimiseen liittyviä eri osa-alueita monipuolisesti.

Taulukko 4. Esimerkki analyysin etenemisestä.

	Pelkistetty ilmaus	**Alaluokka**	**Yläluokka**
VASU2022	Leikissä tutkitaan ja luodaan merkityksiä	Leikkien oppiminen	Leikin merkitys oppimiselle
EOPS2014	Leikki tärkeää uuden opettelussa		
POPS2104	Leikki edistää luovaa ajattelua ja taitoa soveltaa osaamista		
VASU2022	Leikki tuottaa iloa	Oppimisen ilo	
EOPS2014	Leikin käyttö tarjoaa oivaltamisen iloa		
POPS2014	Leikki edistää oppimisen iloa		

Taulukko 4 havainnollistaa sisällönanalyysin etenemistä samankaltaisten alaluokkien, kuten *leikkien oppiminen* ja *oppimisen ilo* yhdistämistä *leikin merkitys oppimiselle*-yläluokaksi. Analyysin lopputuloksena aineisto jäsennettiin kahdeksaan alaluokkaan, joista muodostettiin neljä yläluokkaa teorian ohjaamana (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 126). Viimeisessä sisällönanalyysin vaiheessa yläluokat yhdistettiin kahteen pääluokkaan: leikilliseen oppimiseen ja leikilliseen opettamiseen. Näistä pääluokista muodostettiin yksi yhdistävä luokka: leikillisyyden pedagogiikka (ks. liitteet 2–4).

5 Tutkimustulokset ja niiden tulkintaa

Tässä luvussa tarkastellaan tuloksia arvioiden opetussuunnitelmissa kuvattua leikin ja oppimisen välistä yhteyttä sekä pohtien, miten opettajaa ohjataan hyödyntämään leikkiä ja leikillisyyttä opetuksessa.

5.1. Leikin ja oppimisen välinen yhteys opetussuunnitelmissa

Opetussuunnitelmissa kuvataan leikin ja oppimisen välinen yhteys melko tiiviinä. Vasu painottaa, kuinka leikki on lapselle tapa hahmottaa maailmaa ja varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin pedagoginen merkitys oppimisessa (VASU2022, s. 27. s. 13). Eopsissa (2014, s. 7) puolestaan korostetaan leikin ja mielikuvituksen käytön merkitystä lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Popsissa (2014, s. 97) mainitaan, että vuosiluokkien 1–2 työtavoissa korostuvat toiminnallisuus, leikki ja pelillisyys sekä mielikuvitus ja tarinallisuus.

Leikki ja *leikinomaisuus* sekä leikilliseen oppimiseen liittyvät käsitteet *toimijuus* ja *osallisuus* mainitaan kaikissa opetussuunnitelmissa toistuvasti, kuten taulukossa 2 ilmenee. Käsite *leikillisyys* esiintyy Vasussa (2022) ja Eopsissa (2014) kerran. Popsissa (2014) leikillisyys mainitaan työtapana kielten opiskelun (s. 151, 179) sekä leikillisyyttä tukevien oppimisympäristöjen rakentamisen yhteydessä (s. 166, 173, 181, 187). Dokumenteissa ei esiinny ilmausta *leikillinen oppiminen*.

Leikin merkitys oppimiselle nousee esiin Vasun (2022) ja Eopsin (2014) arvoperustasta:

> Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti (VASU2022, s. 12).
>
> Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan (EOPS2014, s. 7).

Näiden opetussuunnitelmien oppimiskäsityksissä mainitaan leikki ja todetaan yksinkertaisuudessaan, että ”lapset oppivat leikkien” (VASU2022, s. 13; EOPS2014, s. 8). Tässä on selkeä ero verrattuna Popsiin, jossa ei mainita lapsen oikeutta leikkiin, vaan hyvään opetukseen (POPS2014, s. 6). Oppimiskäsityk-

sessä painottuvat lapsen aktiivinen toimijuus sekä vuorovaikutuksessa toimiminen (POPS2014, s. 9). Yhteisenä piirteenä on lapsen toimijuuden vahvistaminen, jota painotetaan myös esiopetuksen puolella.

Pedagogisesta näkökulmasta Pops (2014) erottuu Vasusta (2022) ja Eopsista (2014) erityisesti siinä, että leikkiä ja leikinomaisuutta kuvaillaan pääsääntöisesti yhtenä työtapana muiden joukossa. Popsissa (2014) leikilliseen oppimiseen liittyvinä piirteinä mainitaan esimerkiksi kehollisuus, aistien käyttö, uutta luova toiminta sekä myönteiset tunnekokemukset. Vasu (2022) ja Eops (2014) nostavat leikin toiminnan lähtökohdaksi ja leikki on monipuolisesti osa oppimista. Popsissa leikki ja oppiminen yhdistyvät selvemmin kohdassa, jossa mainitaan leikin edistävän luovaa ajattelua ja taitoa soveltaa osaamista (POPS2014, s. 22). Vaikka opetussuunnitelmien välillä on eroja, leikki nähdään kaikissa opetussuunnitelmissa oppimista edistävänä asiana. Leikki kuvataan jokaisessa suunnitelmassa myös oppimisen iloa vahvistavana tekijänä.

Lasten osallisuuden ja toimijuuden kautta leikki ja oppiminen integroituvat lapsilähtöisesti ja oppimisesta tulee luontevasti leikillistä. Näin ollen leikin ja oppimisen välistä yhteyttä tutkittaessa on olennaista tarkastella oppimisen prosessimaisuuden kuvausta. Oppimisen leikillisyys mahdollistuu, kun lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Opetussuunnitelmissa lapsen oikeus osallisuuteen todetaan selkeästi.

> Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa (VASU22, s. 16; EOPS2014, s. 10).
>
> Oppilaat osallistuvat oman opiskelunsa, yhteisen koulutyön ja oppimisympäristön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (POPS2014, s. 16)

Opetussuunnitelmissa ei tosin määritellä, miten osallisuus käytännön opetustyössä toteutetaan ja miten opettaja varmistaa, että jokaisen lapsen oikeus osallisuuteen mahdollistetaan.

5.2 Leikin ja leikillisyyden hyödyntäminen osana opetusta

Opetussuunnitelmat ohjaavat opettajaa hyödyntämään leikkiä ja leikillistä opettamista osana opetusta. Vaikka opetussuunnitelmissa ei esiinny ilmausta *leikillinen*

opettaminen, dokumenteissa kuitenkin kuvataan leikilliseen opettamiseen liittyvää toimintaa. Eopsin (2014, s. 20) mukaan leikki toimii opetuksen lähtökohtana ja on keskeinen osa toimintaa. Popsissa (2014, s. 36) puolestaan todetaan, että opetukseen kuuluu leikkejä ja taitoja kehitetään leikkien. Leikki mainitaan Popsissa lähinnä siis työtapana, vaikka alkuopetuksessa ”leikkiin perustuva työskentely on edelleen keskeistä” (POPS2014, s. 101). Opettajaa ohjataan käyttämään esimerkiksi rooli- ja draamaleikkejä osana eri oppiaineiden opetusta.

Opetussuunnitelmat tukevat leikillistä opettamista oppimisympäristöjen rakentamista koskevilla kuvauksillaan. Leikillisessä opettamisessa opettaja mahdollistaa lasten leikin rakentamalla leikkiin kannustavan ja leikkiä tukevan oppimisympäristön, jossa käytetään leikillisiä työtapoja sekä annetaan leikille tilaa, aikaa ja sopivat välineet. Opettajan tulee rakentaa oppimisympäristöjä, jotka ohjaavat leikkiin ja joustavat leikkien mukaan (EOPS2014, s. 15). Oppimisympäristöissä tulee näkyä lasten valinnat.

> Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi (VASU2022, s. 17).
>
> Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen ja heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä (EOPS2014, s. 15).

Opetussuunnitelmissa painotetaan myös, että erilaisten työtapojen tulee tarjota riittävästi mahdollisuuksia leikkiin ja opettajan tulee valita työtapoja, joissa korostuvat myös mielikuvitus ja tarinallisuus (POPS2014, s. 98). Esimerkkeinä mainitaan rooli- ja draamaleikit. Nämä työtavat linkittyvät erinomaisesti leikilliseen opettamiseen. Tärkeä leikillisen opettamisen elementti on myös opettajan sensitiivinen vuorovaikutus. Oppiminen tapahtuu opettajan ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa, kun opettaja ja lapset tekevät, kokevat ja leikittelevät yhdessä. Opettaja kannustaa lapsia ja iloitsee heidän kanssaan. Tämä todetaan kaikissa opetussuunnitelmissa.

> Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä (EOPS2014, s. 13).
>
> On tärkeätä, että jokainen oppilas saa rohkaisevaa palautetta ja tilaisuuksia uusien asioiden oppimisesta nouseville ilon ja onnistumisen kokemuksille. Oppilaita

kannustetaan tuomaan esiin kiinnostuksen kohteensa ja löytämään uusia (POPS2014, s. 98).

5.3 Yhteenveto

Opetussuunnitelmissa ei esiinny käsitteitä *leikillinen oppiminen* ja *leikillinen opettaminen* lainkaan. Leikilliseen oppimiseen ja opettamiseen liittyvät ajattelu- ja toimintatavat ovat kuitenkin dokumenteissa esillä niin arvopohjan kuvauksessa kuin pedagogisen toiminnan perustana. Opetussuunnitelmissa kuvataan leikin ja oppimisen välistä yhteyttä lapsen oppimisen kannalta merkityksellisenä. Suunnitelmat ohjaavat opettajaa hyödyntämään leikkiä ja leikillisyyttä osana opetusta monin eri tavoin. Opettaja mahdollistaa leikin, tukee sitä ja käyttää leikillisiä työtapoja monipuolisesti. Sensitiivisen vuorovaikutuksen avulla opettajalla luo turvallisen oppimisympäristön, jossa lapsen toimijuus ja osallisuus mahdollistuu. Kuvio 2 havainnollistaa leikillisen oppimisen ja leikillinen opettamisen yhdistymistä leikillisyyden pedagogiikaksi. Kun opettaja huomioi kuviossa 2 kuvatun leikillisyyden pedagogiikan piirteet, tuo hän leikin luontevaksi osaksi opetustoimintaa ja lapsen oppimista.

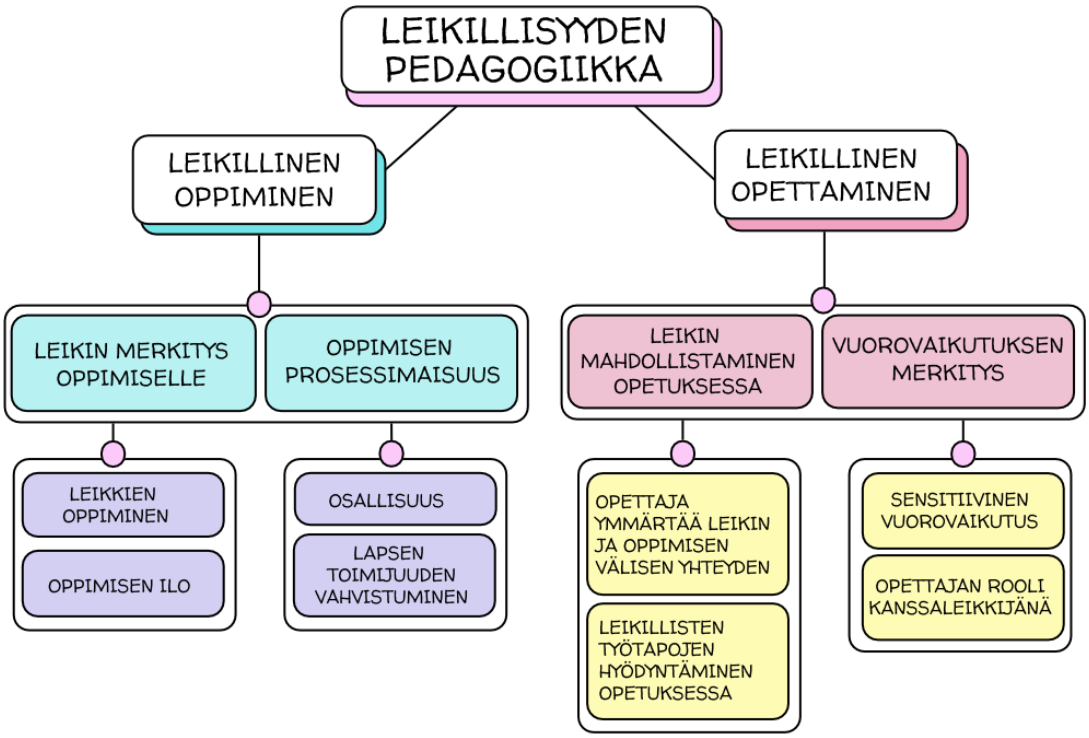

Kuvio 2. Leikillisyyden pedagogiikka.

Haasteena opetussuunnitelmissa on konkreettisuuden puute. Leikin ja oppimisen sekä leikin ja opettamisen välisen suhteen kuvailu on yleisellä tasolla. Kuviossa 3 esitetään joitakin opetussuunnitelmissa kuvattuja leikillisen oppimisen ja opettamisen muotoja. Monia näistä voidaan opetuksessa toteuttaa joko täysin opettajajohtoisesti opettajan omien etukäteen tehtyjen suunnitelmien mukaan tai vastavuoroisesti spontaanisti lapsista lähtöisin olevana toimintana. On huomioitava, että opetussuunnitelmat esimerkiksi mahdollistavat erinomaisesti spontaanin lapsilähtöisen opetuksen, vaikka tätä ei suunnitelmissa suoraan todetakaan (ks. kuvio 3). Näin ollen lähtökohdat leikillisyyden pedagogiikalle ovat hyvät.

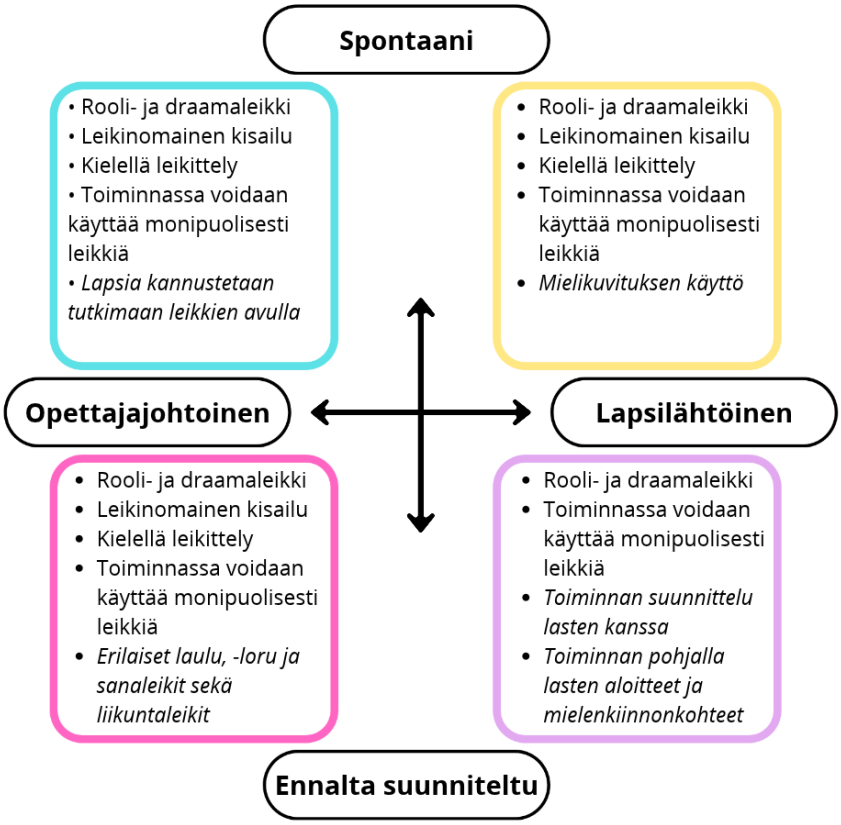

Kuvio 3. Leikki ja opetus.

Kuten kuvio 3 osoittaa, opetussuunnitelmat voivat toimia erinomaisena perustana leikillisyyden pedagogiikalle, joka pohjautuu prosessimaiseen lasten osallisuutta ja toimijuutta tukevaan oppimiseen. Toisaalta opetussuunnitelmien pohjalta toteutettu opetus voi niiden jäädä täysin opettajan ennalta suunnittelemaksi ja opettajajohtoiseksi toiminnaksi.

6 Luotettavuus

Tutkimuksessa noudatetaan tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä sekä tulosten esittämisessä (TENK, 2023, s. 11). Laadullisessa tutkimuksessa on aina tarkasteltava tulkintaan ja ymmärtämiseen liittyviä prosesseja ja on tärkeä pohtia, miten tutkijan omat näkemykset vaikuttavat havaintoihin (Juuti & Puusa, 2020, s. 60). Tässä tutkimuksessa tutkijan rooli suhteessa tutkimusaiheeseen on hyvin subjektiivinen tutkielman tekijän työskennellessä koulun yhteydessä olevassa esiopetusryhmässä. Tekijän kokemukset esi- ja alkuopetustoiminnasta ovat olleet hyvin vaihtelevia, mutta tekijän tavoitteena oli tutkimusprosessin alusta alkaen tunnistaa mahdolliset ennakkoasenteet ja suhtautua avoimesti niin teoreettisiin lähteisiin kuin analysoitavaan aineistoon.

Aineiston analyysiprosessi kuvattiin vaiheittain ja aineiston jäsentäminen eri luokkiin esitettiin taulukoissa. Analyysiprosessi pyrittiin esittämään mahdollisimman selkeästi, jotta lukijan olisi helppo seurata, miten aineisto analysoitiin ja miten tuloksiin ja johtopäätöksiin tultiin (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 164, 165). Pelkistetyistä lauseista muodostetut ala- ja yläluokat ovat nähtävissä liitteissä ja alkuperäislauseita pyrittiin käyttämään monipuolisesti osana tulosten esittelyä. Tutkimusaineistona käytettiin dokumentteja, jotka ovat vapaasti kaikkien saatavilla. Aineiston rajaus perusteltiin tutkimuskysymysten kautta. Itse analyysin yhteydessä hyödynnettiin aiempia tutkimuksia ja niiden luomaa teoriapohjaa. Analyysin aikana pyrittiin totuudenmukaisuuteen ja uskottavaan tulkintaan sekä perustelemaan tehtyjä ratkaisuja (Puusa, 2020, s. 149).

Tutkielmassa huomioitiin, että käytetyt menetelmät eivät ole neutraaleja välineitä tai käyttäjästä irrallisia, vaan tulokset riippuvat metodeja ohjaavasta ajattelusta ja tutkijasta (Puusa, 2020, s. 167; Puusa & Juuti, 2020, s. 79). Tekijän henkilökohtainen kiinnostus leikillistä oppimista kohtaan on voinut jossain määrin ohjata tulkintoja. Tutkimusta tehdessä pyrittiin kuitenkin jatkuvaan reflektioon, jotta tulokset perustuisivat aineistoon.

7 Pohdintaa

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin opetussuunnitelmia leikin ja leikillisyyden sekä leikillisen oppimisen ja opettamisen näkökulmista. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että leikki nähdään kaikissa tarkastelluissa opetussuunnitelmissa oppimista ja oppimisen iloa edistävänä toimintana. Opetussuunnitelmissa oli jonkinasteisia eroja, mutta yleisesti ne ohjaavat opettajaa hyödyntämään leikkiä ja leikillisyyttä opetuksessa muun muassa leikillisten työtapojen, leikkiä ja toimijuutta tukevien oppimisympäristöjen sekä sensitiivisen vuorovaikutuksen avulla. Leikillistä oppimista ja leikillistä opettamista ei kuitenkaan käsitteinä mainita opetussuunnitelmissa, eikä leikillisyyden toteuttamista käytännössä kuvata riittävän konkreettisesti. On siis huomioitava, että opetussuunnitelman mahdollistama leikillisyys ei vielä itsessään takaa leikillisyyden pedagogiikan toteutumista käytännössä.

Jos lapset nähdään leikkivinä ja oppivina yksilöinä, tulee tämä ottaa huomioon pedagogiikassa ja muokata opetuksellisia menetelmiä tukemaan leikillistä oppimista (Pramling Samuelsson & Björklund, 2022, s. 319; Morgan & Kennewell, 2006, s. 308). Leikillisyyttä tukeva opettaja on leikin mahdollistaja, joka luo oppimisympäristön, joka tukee laadukasta leikkiä mahdollisimman hyvin (Morgan & Kennewell, 2006, s. 309) ja jossa on aikaa ja tilaa lapsen ajatuksille ja toimijuudelle. Oppimista opettaja tarkastelee lapsilähtöisesti lapsen aktiivisuutta tukien ja hyödyntäen lasten oppimista tukevia työtapoja, kuten tarinallisuutta, yhdessä luomista ja mielikuvituksen käyttöä (ks. Vartiainen ym., 2024, s. 7). Kuten Vartiainen ym. (2024, s. 2) painottavat, leikillinen opettaminen yhdistää todellisuuden mielikuvitukseen ja tuo harjoiteltavan asian osaksi lapsen kokemusmaailmaa. Opettaja myös ymmärtää, että lapsen sitoutumista toimintaan syventää, kun toiminta opetuksessa on lapselle merkityksellistä ja herättää lapsen kiinnostuksen. Tulokset osoittavat, että opetussuunnitelmat mahdollistavat tällaisen leikillisyyden pedagogiikan erinomaisesti.

Ilmiönä leikillisyys on laaja ja sen määrittely voidaan kokea hankalana. Yksi haaste voi olla, että leikkiin heittäytyminen tai suunnitelmallinen osallisuuden tukeminen tuntuu opettajasta vaikealta. Leikillisyyden pedagogiikka vaatii opetta-

jalta lapsilähtöistä ajattelua, asennoitumista, orientoitumista, sitoutumista ja yhdessä tekemistä (Kangas, 2014, s. 74). Kuten Hyvönen (2011, s. 59) huomauttaa, opettajan rooli on monitahoinen esimerkiksi leikin ohjaajana, havainnoijana, rikastajana ja leikin suojelijana. Kaiken lähtökohtana on vuorovaikutus ja Morgan ja Kennewell (2006, s. 309) korostavatkin, että opettajien tulisi olla enemmän vuorovaikutuksessa lasten kanssa kannustaessaan heitä oppimaan leikin kautta. Siklander ja Kangas (2026, s. 260) uskovat, että opettajien tulisi saada lisää luottamusta omaan osaamiseensa leikillisyyteen pohjautuvan pedagogiikan asiantuntijoina. On keskeistä huomata, että leikillisyyden pedagoginen käyttö tulisi olla yhtenä lähtökohtana opetuksessa, sillä prosessinomaisessa leikissä leikki ja oppiminen integroituvat mahdollistaen syvemmän ymmärryksen ja oppimisen (Hyvönen, 2011, s. 64; Kangas, 2014, s. 79).

Leikillisyyden pedagogiikka voisi mahdollistaa myös selkeän jatkumon siirtymässä esiopetuksesta kouluun tarjoamalla lapselle tutun toimintatavan uudessa ympäristössä. Pedagogisesta näkökulmasta siirtymä esiopetuksesta ensimmäiselle luokalle voi olla lapselle iso muutos. Tämä siirtymä voidaan nähdä kahden instituution ja niiden ammattilaisten yhteisenä prosessina, jossa turvallisen ja johdonmukaisen koulujatkumon avulla lapsi voi ilman liiallista epävarmuutta kiinnittyä uuteen ympäristöön (Rantavuori, 2019, s. 16–18, 22). Opetussuunnitelmat mahdollistavat leikillisyyden pedagogiikan, mutta pedagogista toimintaa olisi tärkeä kehittää niin esi- kuin alkuopetuksessakin yhtenäisemmän linjan löytämiseksi.

Rantavuori (2019, s. 63) painottaa, että keskeinen asia on ylittää olemassa olevia kulttuurisia ja institutionaalisia rajoja, jotta voidaan luoda uutta tietoa. Tässä olennaista on opetussuunnitelmien tunteminen ja hyödyntäminen sekä tavoitteellinen yhteistyö esiopetuksen ja koulun ammattilaisten välillä (Rantavuori, 2019, s. 63–64). Tämä tutkielma lisää ymmärrystä opetussuunnitelmien suhtautumisesta leikilliseen oppimiseen ja opettamiseen ja kuinka leikillisyyden pedagogiikkaa voi hyödyntää opetuksessa. Lisäksi tutkielma tuo esiin mahdollisuuksia kehittää onnistunutta siirtymää esiopetuksesta kouluun ja näin tavoitella lapsen etua.

Leikillistä oppimista ja opettamista on tutkittu jonkin verran, mutta lisätutkimus on tarpeen määrittelemään leikillisyyden moniulotteisuutta. Olennaista olisi tutkia, miksi leikillisyyden pedagogiikkaa hyödynnetään opetuksessa vähän. Olisi mielenkiintoista selvittää, onko kyseessä vain tiedon tai osaamisen puute leikillisen opettamisen suhteen vai liittyykö leikkiin ja opettamiseen sellaisia asenteita, jotka estävät leikillisyyden pedagogiikan toteuttamista. Olisi erittäin kiinnostavaa tutkia esiopetusryhmiä ja alkuluokkia, joissa toteutetaan leikillisyyden pedagogiikkaa ja selvittää opettajien ja lasten kokemuksia tällaisesta pedagogisesta toiminnasta. Lasten oppimisen tukemiseksi tarvitaan jatkotutkimusta, joka syventää ymmärrystä prosessimaisesta opetusmallista sekä tarjoaa opettajille konkreettisia lähtökohtia toteuttaa leikillisyyden pedagogiikkaa käytännön opetustyössä.

Tekoälyselvitys

Tutkimuksessa hyödynnettiin ChatGPT-tekoälyä lähdemerkintöjen tarkistamisessa APA 7 -viittaustyylin mukaisesti. Merkintöjen oikeellisuus tarkistettiin myös itse.

Lähteet

Ailio, A., Himanen, S., Junni, T., Kuuluvainen, H. & Sohlstén-Nederström, J. (2020). "Voiks' nyt leikkii mitä haluaa?" Varhaiskasvatushenkilöstön vallankäytön ja lapsen toimijuuden välisen suhteen tarkastelua vapaan leikin kontekstissa. Teoksessa J. Kangas & S. Sintonen (toim.), *Leikki vakan alla. Esseitä leikistä moninaisena ilmiönä* (s. 15–23). Opettajakoulutuslaitoksen muut julkaisut, Helsingin yliopisto.

Bowen, G. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27–40. https://doi.org/10.3316/QRJ0902027

Dewey, J. (2023). *Kokemus ja koulutus*. Oppian.

Estola, E., Uitto, M. & Karikoski, H. (2020). Suhteet lapsiin työn ytimessä – opettajana esi- ja alkuopetuksessa. Teoksessa T. Kyrönlampi, K. Mäkitalo & M. Uitto (toim.), *Esi- ja alkuopetuksen käsikirja* (s. 17–33). PS-kustannus.

Hyvönen, P. T. (2011). Play in the School Context? The Perspectives of Finnish Teachers. *Australian Journal of Teacher Education, 36*(8), 49-67. https://doi.org/10.14221/ajte.2011v36n8.5

Juhila, K. (2026). Teemoittelu. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 31.5.2026. https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/

Juuti, P. & Puusa, A. (2020). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 57–60). Gaudeamus Oy.

Kangas, J., Lastikka, A-L. & Karlsson, L. (2021). *Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi*. Otava Kirjapaino.

Kangas, J. & Sintonen, S. (toim.) (2020). *Leikki vakan alla. Esseitä leikistä moninaisena ilmiönä.* Opettajakoulutuslaitoksen muut julkaisut, Helsingin yliopisto.

Kangas, M. (2014). Leikillisyyttä peliin: näkökulmia leikillisyyteen ja leikilliseen oppimiseen. Teoksessa L. Krokfors, M. Kangas & K. Kopisto (toim.), *Oppiminen pelissä: pelit, pelillisyys ja leikillisyys opetuksessa* (s. 73–92). Vastapaino.

Kauppila, R. A. (2007). *Ihmisen tapa oppia*. WS Bookwell Oy.

Keskinen, A-C. & Saresvuo, S-M. (2020). Kohti leikkivää esiopetusta. Teoksessa J. Kangas & S. Sintonen (toim.), *Leikki vakan alla. Esseitä leikistä moninaisena ilmiönä* (s. 77–84). Opettajakoulutuslaitoksen muut julkaisut, Helsingin yliopisto.

King, N. R. (1986). When Educators Study Play in Schools. *Journal of Curriculum and Supervision*, *1*(3), 233-246. https://files.ascd.org/staticfiles/ascd/pdf/journals/jcs/jcs_1986spring_king.pdf

Kyrönlampi, T., Mäkitalo, K. & Uitto, M. (2020). *Esi- ja alkuopetuksen käsikirja*. PS-kustannus.

Morgan, A. E. & Kennewell, E. (2006). Initial teacher education students' views on play as a medium for learning—a divergence of personal philosophy and practice. *Technology, Pedagogy and Education 15*(3), 307–320. https://doi.org/10.1080/14759390600923691

Opetushallitus (2014a). Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/10025327

Opetushallitus (2014b). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/10261282

Opetushallitus (2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022. https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/10191903

Pakarinen, E., Lerkkanen, M-K., Poikkeus, A-M. & Rasku-Puttonen, H. (2013). Oppimista ja motivaatiota edistävä opettaja-oppilasvuorovaikutus. Teoksessa K. Pyhältö & E. Vitikka (toim.), *Oppiminen ja pedagogiset käytännöt varhaiskasvatuksesta perusopetukseen* (s. 93–111). Suomen Yliopistopaino Oy.

Pramling Samuelson, I. & Björklund, C. (2022). The relation of play and learning empirically studied and conceptualised. *International Journal of Early Years Education*. *31(2)*, 309–323 https://doi.org/10.1080/09669760.2022.2079075

Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät (s. 145–156). Gaudeamus Oy.

Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s. 75–85). Gaudeamus Oy.

Ranta, S. (2025). Kurkista lapsen maailmaan – lasten hyvinvointi ja viihtyvyys oppimisen edellytyksiä rakentamassa. Teoksessa T. Tuukkanen (toim.), *Lapsibarometri 2025: "Leikki on parasta" – lasten näkemyksiä eskarista* (s. 117–128). https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/90c3d91e-6ce6-457c-86e1-01dbfcfef4d9

Rantavuori, L. (2019). *Kohti relationaalista asiantuntijuutta joustavassa esi- ja alkuopetuksessa*. Akateeminen väitöskirja, Tampereen yliopisto.

Siklander, S. & Kangas, M. (2026). Leikillisyys esi- ja alkuopetuksessa – sytyke oppimisintoon. Teoksessa T. Kyrönlampi, K. Mäkitalo & M. Uitto (toim.), *Esi- ja alkuopetuksen käsikirja* (s. 256–273). Santalahti-kustannus.

Säljö, R. (2001). Oppimiskäytännöt – sosiokulttuurinen näkökulma. WS Bookwell Oy.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen. Suomessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023*. Helsinki. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Tuukkanen, T. (toim.) (2025). *Lapsibarometri 2025: ”Leikki on parasta” – lasten näkemyksiä eskarista* (s. 117–128). https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/items/90c3d91e-6ce6-457c-86e1-01dbfcfef4d9

Vartiainen, J., Sormunen, K. & Kangas, J. (2024). Relationality of play and playfulness in early childhood sustainability education. *Learning and Instruction*, *vol. 93, 101963*, 1-8. https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2024.101963

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society*. Howard University Press.

Liitteet

LIITE 1: Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (VASU2022).

Taulukko 5. Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (VASU2022).

VASU2022			
Pelkistetty ilmaus	**Alaluokka**	**Yläluokka**	**Pääluokka**
Lapsella oikeus oppia leikkien Lapset oppivat leikkien Leikki edistää oppimista Leikissä lapsen on turvallista toimia Leikissä tutkitaan ja luodaan merkityksiä	Leikkien oppiminen	Leikin merkitys oppimiselle	**Leikillinen oppiminen**
Leikki voi mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset Leikki tuottaa iloa	Oppimisen ilo		
Lapsi aktiviinen toimija leikissä Leikissä lapsi luo uutta	Lapsen toimijuuden vahvistuminen	Oppimisen prosessimaisuus	
Lapsella oikeus osallisuuteen Tavoitteena edistää lapsen osallisuutta	Osallisuus		
Tunnustetaan leikin merkitys oppimiselle Ymmärretään leikin merkitys oppimiselle Mahdollisuus leikkiin Leikkiin aikaa, tilaa ja sopivat välineet Oppimisympäristöt ohjaavat leikkiin Oppimisympäristöt joustavat leikkien mukaan	Opettaja ymmärtää leikin ja oppimisen yhteyden	Leikin mahdollistaminen opetuksessa	**Leikillinen opettaminen**
Leikit tukevat oppimista Lasten omaehtoinen leikki työtapana Ohjattu leikki työtapana Leikinomaisuus toiminnassa Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti leikkiä	Leikillisten työtapojen hyödyntäminen opetuksessa		
Sensitiivinen kohtaaminen vahvistaa osallisuutta Oikeus tulla kuulluksi Aikuinen kannustaa Herkkyys reagoida lasten leikkialoitteisiin	Sensitiivinen vuorovaikutus	Vuorovaikutuksen merkitys	
Yhdessä toimiminen Aikuinen on myös oppija	Opettajan rooli kanssaleikkijänä		

LIITE 2: Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (EOPS2014).

Taulukko 6. Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (EOPS2014).

EAOPS2014			
Pelkistetty ilmaus	**Alaluokka**	**Yläluokka**	**Pääluokka**
Lapsi oppii leikkien Leikki tärkeää uuden opettelussa Leikkiessä lapsi laajentaa osaamistaan Lasten taidot kehittyvät leikkien avulla Oikeus oppia leikkien	Leikkien oppiminen	Leikin merkitys oppimiselle	**Leikillinen oppiminen**
Leikin käyttö tarjoaa oivaltamisen iloa Oppimisen ilo oikeus Leikin käyttö tarjoaa elämyksiä Käytetään lapsia motivoivia työtapoja	Oppimisen ilo		
Omaan tahtiin työskentely tärkeää Aktiivisuutta edistävät työtavat olennainen osa toimintaa Luovuutta edistävät työtavat olennainen osa toimintaa Mahdollisuus luoviin ratkaisuihin	Lapsen toimijuuden vahvistuminen	Oppimisen prosessimaisuus	
Osallisuus toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin Arjen osallisuus Osallisuus oppimisympäristön rakentamiseen Leikissä tavoitteiden asettamisen opettelu Lapsi osallistuu työtapojen valintaan Lasten tulkinnat voivat toimia esiopetuksen pohjana	Osallisuus		
Leikki keskeinen osa esiopetustoimintaa Leikki opetuksen lähtökohtana Leikki toiminnan lähtökohtana Leikille aikaa Lasten aloitteet huomioidaan Leikkiin kannustetaan Leikin merkitys oppimiselle tunnustetaan Henkilöstö kehittää mahdollisuuksia leikkiin Leikille tilaa Mahdollisuus leikkiin Lapsille kokemuksia monipuolisista leikeistä Leikkialoitteille annetaan mahdollisuus Tarjotaan mahdollisuus leikkiin Tarjotaan tilaisuuksia leikinomaisuuteen Ohjattu leikki olennainen osa toimintaa Lasten omaehtoinen leikki olennainen osa toimintaa Leikinomainen toiminta Opetukseen kuuluu leikkejä Taitojen kehittäminen leikkien Harjoittelu leikkien avulla ja leikitellen	Opettaja ymmärtää leikin ja oppimisen yhteyden	Leikin mahdollistaminen opetuksessa	**Leikillinen opettaminen**
Työtavat tarjoavat riittävästi mahdollisuuksia leikkiin Lapsia kannustetaan kokeilemaan leikkien avulla Lapsia kannustetaan tutkimaan leikkien avulla Ilmaisuun rohkaisu leikin avulla Roolileikki eettisessä kasvatuksessa	Leikillisten työtapojen hyödyntäminen opetuksessa		
Lasten kannustaminen Oppiminen lasten lähtökohdista Toiminnan suunnittelu lapsilähtöisesti	Sensitiivinen vuorovaikutus	Vuorovaikutuksen merkitys	
Yhdessä kokeminen Yhdessä tekeminen Oppiminen vuorovaikutuksessa Leikittely	Opettajan rooli kanssaleikkijän		

LIITE 3: Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (POPS2014).

Taulukko 7. Pelkistettyjen ilmausten luokittelu (POPS2014).

POPS2104			
Pelkistetty ilmaus	**Alaluokka**	**Yläluokka**	
Leikki edistää luovaa ajattelua ja taitoa soveltaa osaamista	Leikkien oppiminen	Leikin merkitys oppimiselle	**Leikillinen oppiminen**
Leikki edistää oppimisen iloa Ilo ja leikillisyys osa opiskelua Leikki tukee oppimisen iloa	Oppimisen ilo		
Lapsi on aktiivinen toimija Tutkiva työskentely edistää luovaa ajattelua ja taitoa soveltaa osaamista Annetaan tilaa luovuudelle Opetus vahvistaa oma-aloitteisuutta	Lapsen toimijuuden vahvistuminen	Oppimisen prosessimaisuus	
Koulutyön perustana osallisuus Osallisuus tutkimusten suunnittelussa ja toteuttamisessa Osallisuutta lisäävien työmuotojen käyttö Mahdollisuus toiminnan suunnitteluun Mahdollisuus osallistua tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnitteluun	Osallisuus		
Annetaan tilaa leikille Opiskelussa tilaa leikillisyydelle Oppimisympäristö tukee leikillisyyttä	Opettaja ymmärtää leikin ja oppimisen yhteyden	Leikin mahdollistaminen opetuksessa	**Leikillinen opettaminen**
Leikin korostuminen työtavoissa Taitojen harjoittelu leikin yhteydessä Leikki ohjatun toiminnan tukena Harjoittelu leikkien Leikki toiminnassa Leikinomaisuus työtapana Innostetaan leikinomaiseen kokeiluun Leikinomainen kisailu Ohjatut leikit tärkeä työtapa Leikkiin perustuva ongelmanratkaisu Taitojen kehittäminen leikin avulla Ajattelun taitojen kehittäminen leikkien avulla Tunnetaitojen kehittäminen leikkien avulla Kielellä leikittely	Leikillisten työtapojen hyödyntäminen opetuksessa		
Koulutyön perustana kuulluksi tuleminen Lapsi saa kannustusta ideoilleen ja aloitteilleen Rohkaistaan kokeilemaan Kannustava ilmapiiri tukee toimijuutta	Sensitiivinen vuorovaikutus	Vuorovaikutuksen merkitys	
Yhdessä tekeminen vahvistaa yhteisöä Opetus luo osallisuutta edistäviä yhteisiä tilanteita	Opettajan rooli kanssaleikkijänä		